

wykr 26.11 98 IV 5/981
West ON-H-94020.58

Hutnictwo Żelaza i Stali	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-85/0660-05
	Odkuwki na elementy użębione	Zamiast BN-70/0660-05
		Grupa katalogowa 03 03

1. W S T Ę P

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są wymagania i badania oskórowanych odkuwek swobodnie kutych ze stali konstrukcyjnych węglowych i stopowych przeznaczonych na elementy użębione przekładni zębatych

1.2. Zakres stosowania normy Norma ma zastosowanie przy opracowywaniu dokumentacji konstrukcyjnej na elementy użębione przekładni stacjonarnych i przy produkcji odkuwek na te elementy

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Podział

2.1.1 Kategorie odkuwek W zależności od sposobu badania własności mechanicznych rozróżnia się trzy kategorie odkuwek:

- odkuwki podlegające w partii stuprocentowej kontroli własności mechanicznych - RR
- odkuwki podlegające w partii procentowej kontroli własności mechanicznych - R,
- odkuwki podlegające kontroli twardości ze sprawdzeniem pozostałych własności mechanicznych na próbkach kwalifikacyjnych - H

Odkuwki ze stali do nawęglania dostarcza się w kategorii H, natomiast ze stali do ulepszania cieplnego w kategorii RR lub R

2.1.2 Podział w zależności od stanu obróbki cieplnej.

- odkuwki w stanie zmiękczonego - M
- odkuwki w stanie ulepszonym cieplnie - T

2.2 Oznaczenie

2.2.1 Sposób budowy oznaczenia Oznaczenie powinno zawierać

- nazwę wyrobu
- wymiary lub numer rysunku gotowego detalu,
- kategorię odkuwek,
- stan dostawy
- grupę wymagań Rm wg tabl 3 - dla odkuwek ze stali do ulepszania cieplnego
- znak stali,
- numer niniejszej normy

2.2.2. Przykład oznaczenia

a/ odkuwka swobodnie kuta oskórowana wg rysunku AUS-80-03 kategorii H w stanie zmiękczo-
nym /M/, ze stali 16HG

Odkuwka swobodnie kuta oskórowana rys AUS-80-So-03 H M 16HG BN-85/0660-05

b/ Odkuwka swobodnie kuta oskórowana wg rysunku W5-1051 kategorii RR w stanie ulepszono-
nym cieplnie /T/ na R_m min 690 MPa, z ograniczeniem twardości HB = 247-277 ze stali 34HNM

Odkuwka swobodnie kuta oskórowana rys W5-1061 RR T690 HB = 247-277 34HNM BN-85/0660-05

Huta Batory

Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Metalurgii Żelaza zarządzeniem nr 5/85
z dnia 1985 04 01 jako norma obowiązująca od dnia
1986 04 01

200,-

3. WYMAGANIA

3.1. Powierzchnia. Na powierzchni odkuwek oskórowanych nie dopuszcza się pęknięć zakusów, wtrąceń szamotowych itp. wad. Wszystkie wyżej wymienione wady powinny być usunięte przez szlifowanie, dłutowanie lub skrawanie przy czym głębokość śladu po usunięciu wady nie może przekraczać 3/4 jednostronnego naddatku na obróbkę skrawaniem.

Za zgodą zamawiającego dopuszcza się miejscowe głębsze wyszlifowanie.

3.2. Wymiary i kształt oskórowanych odkuwek powinny być zgodne z rysunkiem odkuwki lub gotowego detalu z uwzględnieniem naddatków na obróbkę skrawaniem i odchyłek granicznych, określanych w BN-66/0661-08. Dla odkuwek ze stali do nawęglania obustronny naddatek na obróbkę skrawaniem nie może być mniejszy niż 15 mm.

Po porozumieniu stron dopuszcza się dostawę odkuwek w stanie nieoskórowanym.

3.3. Materiał

3.3.1. Skład chemiczny. Odkuwki wykonuje się ze stali wytopianych w piecach elektrycznych martenowskich lub przetapianych elektrośluzowo, których skład chemiczny atwierdzony na podstawie analizy wytopowej, powinien odpowiadać wymaganiom odpowiedniej normy klasyfikacyjnej. Gatunki stali podano w tabl. 1.

Tablica 1

Rodzaj stali	Gatunek stali	Nr normy klasyfikacyjnej
do nawęglania	16HG 20HG 17HNM 18H2N2	PN-72/H-84030
do ulepszenia cieplnego	45 45G2 25HN 35HM 40HM 34HNM 30H2N2M 32HN3M 30H2MF	PN-75/H-84019 PN-72/H-84030 PN-72/H-84035 PN-75/H-84024
Po uzgodnieniu z wytwórcą dopuszcza się stosowanie innych gatunków stali, wymagania w zakresie własności mechanicznych należy wówczas uzgodnić przy zamówieniu.		

3.3.2. Dopuszczalne odchyłki składu chemicznego. W przypadku wykonywania analizy kontrolnej próbek pobranych z odkuwek lub półwyrobów dopuszcza się odchyłki od składu chemicznego wg odpowiednich norm klasyfikacyjnych.

3.4. Własności mechaniczne

3.4.1. Własności mechaniczne stali do nawęglania badane na próbkach kwalifikacyjnych obrobionych cieplnie powinny odpowiadać wymaganiom podanym w tabl. 2.

Tablica 2

Znak stali	Zakres R_m MPa	Wymagane własności mechaniczne w zależności od używanej wytrzymałości na rozciąganie i kierunku pobrania próbek								Twardość w stanie zmiękczo- nym HB max
		$R_{p0.2}$ MPa	$R_{p0.01}$ MPa	A_5 %		Z %		KU2 J		
				wzdłużne styczne	poprzączne	wzdłużne styczne	poprzączne	wzdłużne styczne	poprzączne	
16HG	750	750-850	530	11	7	35	23	25	18	187
	do 850	851-950	640	10	6,5	32	22	23	16	
	1050	951-1050	750	9	6	30	20	20	13	
20HG	850	850-950	640	10	6,5	32	21	23	16	217
	do 950	951-1050	750	9	6	30	19	20	13	
	1150	1051-1150	850	8	5	28	18	18	11	
17HNM	950	950-1050	750	9	6	30	19	19	12	241
	do 1050	1051-1150	850	8	5,5	27	17	18	11	
	1250	1151-1250	950	7	5	25	16	17	10	
18H2N2	1050	1050-1150	850	8	5,5	27	17	18	11	241
	do 1150	1151-1250	950	7	5	25	16	17	10	
	1400	1251-1400	1050	6	5	23	15	16	9	

3.4.2. Właściwości mechaniczne stali do ulepszenia cieplnego badane na próbkach wzdłużnych lub stycznych w stanie ulepszonym cieplnie powinny odpowiadać wymaganiom podanym w tabl 3

Grubości określone w tabl 3 odnoszą się do odkuwek o przekroju okrągłym pełnym

Dla odkuwek okrągłych z otworem /pierścienie tuleje/, za grubość należy przyjąć następujące wartości:

- dwukrotną grubość ścianki, gdy wewnętrzna średnica jest mniejsza od 80 mm
- 1 75-krotną grubość ścianki gdy wewnętrzna średnica jest równa lub większa od 80 mm a mniejsza od 200 mm

Tablica 3

Znak stali	Grubość odkuwki ^{1/} mm	Grupa wymagań R _m	Właściwości mechaniczne					
			R _m	R _e	A ₅	Z	KCU2	HB ^{2/}
			min					
			MPa	MPa	%	%	J/cm ²	
45	do 100	T590	590	345	17	45	49	175-225
	101 - 500	T550	550	305	14	32	49	164-207
45G2	do 200	T690	690	440	11	40	49	211-269
	201 - 300	T590	590	410	11	35	49	201-255
25HM	do 200	T640	640	440	16	45	59	207-255
	201 - 400	T590	590	390	18	45	69	193-241
35HM	do 150	T740	740	530	13	45	59	229-285
	151 - 250	T690	690	460	15	45	59	219-277
	251 - 500	T640	640	390	16	40	59	213-269
40HM	do 200	T790	790	590	11	35	49	248-302
	201 - 400	T740	740	540	11	35	49	241-293
	401 - 600	T690	690	490	12	40	49	222-277
34HMF	do 100	T980	980	790	11	45	49	269-358
	101 - 200	T980	880	750	12	45	49	262-321
	201 - 300	T790	790	690	13	50	49	255-302
	301 - 400	T740	740	590	14	50	49	241-293
	401 - 600	T690	690	490	14	50	49	222-277
	601 - 800	T680	680	480	14	50	49	201-255
32HNSM	do 200	T980	980	790	10	40	49	298-352
	201 - 400	T930	930	690	12	45	59	293-341
	401 - 600	T790	790	590	13	50	59	255-302
	601 - 800	T690	690	490	13	50	59	235-285
30H2MF	do 100	T1080	1080	880	10	40	49	321-378
	101 - 250	T880	880	690	12	45	59	273-331
	251 - 400	T780	780	590	14	50	59	234-293
	401 - 600	T690	690	490	15	50	59	224-277
30H2N2M	do 100	T1180	1180	930	7	35	29	350-401
	101 - 200	T1130	1130	830	8	35	29	335-388
	201 - 400	T1030	1030	780	9	40	39	306-363
	401 - 600	T930	930	690	10	40	39	285-341

1/ Po uzgodnieniu dopuszcza się wykonanie odkuwek nie objętych zakresem wymiarowym normy przy czym właściwości mechaniczne należy każdorazowo uzgodnić przy zamówieniu

2/ Na żądanie zamawiającego, dla odkuwek których górna granica twardości nie przekracza 300 HB zakres twardości może być ograniczony do 30 HB a przy twardości 300 HB i powyżej zakres twardości może być ograniczony do 45 HB Różnica twardości pojedynczej odkuwki w części przeznaczonej do wykonania uźębienia nie powinna przekraczać 10 górnej wartości podanej w tablicy

- półtorakrotną grubość ścianki gdy wewnętrzna średnica jest równa lub większa od 200 mm
Jeżeli wysokość jest mniejsza od średnicy krążka lub przeliczeniowej grubości ścianki pierścienia, to za grubość odkuwki przyjmuje się wysokość krążka lub pierścienia

Dla próbek pobranych stycznie poprzecznie do kierunku włókien dopuszcza się obniżenie własności mechanicznych wg tabl. 4 w stosunku do wymagań określonych w tabl. 3

Tablica 4

Własności mechaniczne	Dopuszczalne obniżenie, %
R_m	10
R_e	10
A_5	40
Z	40
KCU2	40

3.5 Twardość

3.5.1 Twardość odkuwek ze stali do nawęglania dostarczanych w stanie zmiękczonym powinna odpowiadać wymaganiom podanym w tabl. 2

3.5.2. Twardość odkuwek ze stali do ulepszania cieplnego dostarczanych w stanie ulepszonym cieplnie powinna odpowiadać wymaganiom podanym w tabl. 3.

3.6. Makrostruktura

Makrostrukturę odkuwek oskórowanych sprawdza się defektoskopem ultradźwiękowym

W odkuwce poza częścią ulewającą przy obróbce mechanicznej na gotowo nie dopuszcza się pęknięć i dużych wtrąceń niemetalicznych.

Dopuszczalne wielkości równoważnych nieciągłości i innych wad w zależności od rodzaju odkuwki podano w 3.6.1. i 3.6.2. Dopuszcza się uzgodnienie innych wymagań w zakresie badań ultradźwiękowych

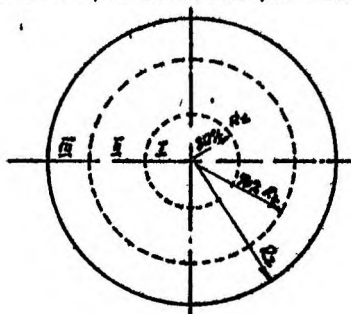
3.6.1. Odkuwki na wały uzębione. Dopuszczalne wielkości równoważnych nieciągłości uzależnione są od ich położenia w odkuwce wału. Na przekroju poprzecznym odkuwki wyróżnia się trzy strefy wg rys. 1:

a/ strefa centralna - I kołowa o promieniu $r_1 = 30\% R_z$.

b/ strefa środkowa - II pierścieniowa mieszcząca się pomiędzy promieniami $r_1 = 30\% R_z$ i $r_2 = 70\% R_z$.

c/ strefa zewnętrzna III pierścieniowa mieszcząca się pomiędzy promieniami $r_2 = 70\% R_z$ i R_z .

Wielkości dopuszczalnych równoważnych nieciągłości w zależności od strefy podano w tabl. 5

I strefa centralna
II strefa środkowa
III strefa zewnętrzna

Rys.1 Rozmieszczenie stref w odkuwkach wałów uzębionych

Tablica 5

Średnica bez- ki w mm	Maksymalne dopuszczalne wielkości równoważ- nych nieciągłości, mm		
	strefa zew- nętrzna III	strefa środ- kowa II	strefa central- na I
do 400	4	6	8
400 i powyżej	8	12	16

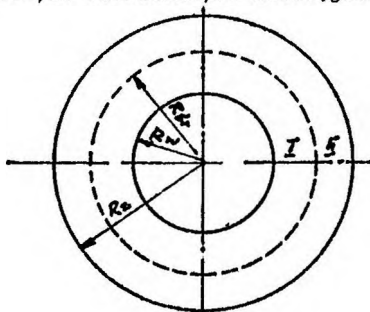
3.6.2. Odkuwki na wieńce zębate. Dopuszczalne wielkości równoważnych nieciągłości uzależnione są od ich położenia w odkuwce wieńca. Na przekroju poprzecznym odkuwki wyróżnia się dwie współśrodkowe strefy wg rys 2

a/ strefa wewnętrzna I, pierścieniowa, mieszcząca się pomiędzy promieniem wewnętrznym

$$R_w, \text{ a promieniem } R_{\text{śr}} = \frac{R_z + R_w}{2};$$

b/ strefa zewnętrzna II, mieszcząca się pomiędzy promieniem $R_{\text{śr}} = \frac{R_z + R_w}{2}$ a promieniem R_z

Wielkość dopuszczalnych równoważnych nieciągłości w zależności od strefy podano w tabl 6

I strefa wewnętrzna
II strefa zewnętrzna

$$R_{\text{śr}} = \frac{R_z + R_w}{2}$$

Rys 2 Rozmieszczenie stref w odkuwkach wieńców zębatych

Tablica 6

Maksymalne dopuszczalne wielkości równoważnych nieciągłości, mm	
strefa zewnętrzna II	strefa wewnętrzna - I
6	10

3.7. Stan dostawy

3.7.1. Odkuwki ze stali do nawęglania dostarcza się w stanie zmięczonym /M/

3.7.2. Odkuwki ze stali do ulepszania cieplnego dostarcza się w stanie ulepszonym cieplnie /T/. Po porozumieniu stron dopuszcza się dostawę w stanie zmięczonym /M/, przy czym wymagania i sposób przeprowadzenia odbioru podlegają uzgodnieniu pomiędzy zamawiającym a dostawcą

3.8. Wymagania dodatkowe. Na żądanie zamawiającego mogą być uzgodnione inne wymagania dodatkowe

3.9. Cechowanie. Odkuwki cechuje się wg PN-73/H-01102 przez wybite stemplem stalowym lub w inny trwały sposób /malowanie/ następujących znaków:

- znak wytwórcy,
- znak stali,
- znak obróbki cieplnej,
- numer wytopu lub jego symbol,
- numer rysunku odkuwki,
- znak kontroli jakości lub ewentualnie znak odbiorcy zewnętrznego

4. PAKOWANIE I TRANSPORT

Odkuwki dostarcza się luzem bez opakowania i przewozi dowolnymi środkami transportowymi. Na żądanie zamawiającego uzgodnione przy zamówieniu dostarcza się odkuwki w opakowaniu

5. BADANIA

5.1. Skład i liczność partii. Odkuwki bada się partiami. Partię stanowią odkuwki pochodzące z jednego wytopu, jednego podziału wg 2 1, jednego wymiaru nominalnego lub wykonane wg jednego rysunku. Liczności partii nie ogranicza się

5.2 Rodzaj badań, pobieranie próbek, opis badań i ocena wyników badań - wg tabl 7

5.3. Badania powtórne W przypadku uzyskania choćby na jednej próbce danego badania wyników niezgodnych z wymaganiami normy należy badanie to powtórzyć na podwójnej liczbie próbek w stosunku do pierwotnie pobranych

Powtórnie należy przeprowadzić tylko te badania które dały wyniki niezgodne z wymaganiami normy W przypadku uzyskania podczas powtórnego badania chociażby jednego wyniku ujemnego należy daną partię uznać za niezgodną z wymaganiami normy

5.4. Ocena partii. Jeżeli wyniki wszystkich badań odpowiadają wymaganiom normy, partię należy uznać za zgodną z wymaganiami normy

Tablica 7

Lp	Rodzaj badania	Pobieranie próbek	Opis badania	Ocena wyników badania	
1	2	3	4	5	
1	Sprawdzenie powierzchni /3 1/	100 % odkuwek	należy przeprowadzić nieuzbrojonym okiem, w przypadkach koniecznych dopuszcza się użycie pilnika lub tarczy szlifierskiej	odkuvki nie odpowiadające wymaganiom 3 1 i 3 2 należy usunąć z partii	
2	Sprawdzenie wymiarów /3 2/		należy przeprowadzić uniwersalnymi przyrządami pomiarowymi lub sprawdzianami o odpowiedniej dokładności	.	
3	Sprawdzenie składu chemicznego- analiza wytopowa /3 3 1 /	wg PN-79/H-04004	należy przeprowadzić wg PN-78/H-04010, PN-78/H-04012, PN-74/H-04013, PN-79/H-04014 PN-78/H-04015 PN-79/H-04016, PN-80/H-04017, PN-79/H-04018, PN-79/H-04019, PN-79/H-04020, PN-81/H-04022 PN-79/H-04023, PN-81/H-04024 PN-81/H-04026, PN-72/H-04029 lub innymi metodami o tej samej dokładności	jeżeli wyniki nie odpowiadają wymaganiom partię należy uznać za niezgodną z normą	
4	Sprawdzenie składu chemicznego- analiza kontrolna /3 3 2/ - na ządanie zamawiającego	wg PN-81/H-04006 z jednej odkuvki			
5	Sprawdzenie własności mechanicznych - próba rozciągania /3 4/	a/odkuvki ze stali do nawęglania: należy pobrać odcinki próbne wzdłużne, styczne lub poprzeczne o wymiarach $\varnothing$ 40 lub 40 mm z odkuwek lub nadadatków na próbki w liczbie 1 odcinek przy partii do 10 szt, 2 odcinki przy partii 11 do 50 szt, odcinek próbny należy wyciąć w taki sposób, aby jego tworząca leżała na powierzchni wewnętrznej odkuvki lub nadadkatu na próbki o wycięciu odcinki próbne poddaje się hartowaniu i odpuszczaniu wg tabl 8 Z każdego odcinka należy wyciąć komplet próbek, tzn jedną próbkę rozrywczą i trzy próbki udarnościovae b/odkuvki ze stali do ulapazania cieplnego dla odkuwek kategorii R należy pobrać komplet próbek materiału w stanie dostawy jak w p a/.		należy przeprowadzić wg PN-80/H-04310	Za wynik udarności należy przyjąć średnią arytmetyczną 3 próbek przy czym jedna próbka może mieć wynik o wartości nie mniejszej niż 70 % wymaganej wartości minimalnej Jeżeli wyniki badania odkuwek nie odpowiadają wymaganiom wg 3 4 to należy przeprowadzić badania powtórne wg 5 3

cd tablicy 7

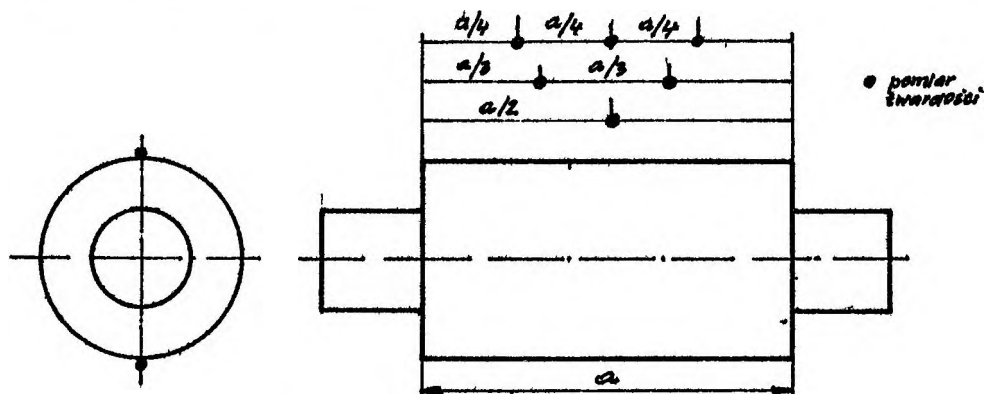
1	2	3	4	5
6	Sprawdzenie własności mechanicznych - próba uderzeniowa /3 4/	dla odkuwek kategorii RR należy z każdej odkuwki pobrać komplet próbek tzn jedną próbkę rozrywczą i trzy próbki uderzeniowe jeżeli nie uzgodniono inaczej, próbki należy pobrać w następujący sposób - w osi odkuwki dla odkuwek o grubości do 40 mm - w odległości 1/6 grubości, licząc od zewnętrznej powierzchni odkuwki, dla odkuwek o grubości 40 mm i powyżej - w połowie grubości ścianki dla odkuwek z otworem	należy przeprowadzić wg PN-79/H-04370	
7	Sprawdzenie własności mechanicznych - próba twardości /3 5/	a/ odkuwki ze stali do nawęglania - przeprowadza się na 100 % odkuwek po jednym pomiarze, b/ odkuwki ze stali do ulepszenia cieplnego - przeprowadza się na 100 % odkuwek, dla wałów uzębionych przeprowadza się na jednym obwodzie w środkowej części beczki dwa pomiary twardości, położone względem siebie co 180°, przy ograniczeniu zakresu twardości do 30 HB lub do 45 HB przeprowadza się badanie twardości zgodnie z tabl 9 i rys 3, dla wieńców zębanych przeprowadza się 2 pomiary twardości co 180° na jednej z powierzchni czołowych w odległości 1/3 grubości ścianki wieńca, gdy wysokość jego nie przekracza 500 mm, a gdy wysokość wynosi powyżej 500 mm - na obu powierzchniach łeczolowych	należy przeprowadzić wg PN-78/H-04350	odkuwki nie odpowiadające wymaganiom należy uznać za niezgodne z normą
8	Sprawdzanie mikrostruktury - badanie ultradźwiękowe	przeprowadza się na 100 % odkuwek	należy przeprowadzić zgodnie z wytycznymi normy BN-75/0601-09 i sposobem stosowanym u wytwórcy	odkuwki nie odpowiadające wymaganiom należy uznać za niezgodne z normą
9	Badania dodatkowe /wg 3 8/	pobiera się w liczbie i w sposób uzgodniony przy zamówieniu	wg uzgodnienia przy zamówieniu	odkuwki nie odpowiadające wymaganiom uzgodnionym przy zamówieniu, należy uznać za niezgodne z normą

Tablica 8

Grubość odkuwki mm	Hartowanie	Odpuszczanie		
	zalecana temperatura wygrzewania i sposób chłodzenia	czas wygrzewania, h	zalecana temperatura wygrzewania i sposób chłodzenia	czas wygrzewania, h
do 100	$860^{\circ}\text{C} \pm 15^{\circ}\text{C}$ olej	2	$180 - 220^{\circ}\text{C}$, powietrze	5
101 - 150		3		6
151 - 200		4		7
201 - 300		6		8
301 - 400		7 5		10
401 - 550		9		12
powyżej 550		10		15
Dopuszcza się zmianę temperatury hartowania, co należy podać w atencie				

Tablica 9

Szerokość bezki "a" mm	Rozmieszczenie badanych obwodów na rys 3	Liczba badanych obwodów
do 400	I	1
401 - 800	II	2
powyżej 800	III	3

Rys.3 Rozmieszczenie obwodów badania twardości na odkuwkach wałów uzębionych

5.5. Zaświadczenie jakości i atest

5.5.1. Zaświadczenie jakości. Wytwórca jest zobowiązany wystawić dla każdej partii zaświadczenie jakości, zawierające co najmniej:

- nazwę lub znak wytwórcy,
- numer wytopu lub umowny znak,
- oznaczenie wyrobu wg 2 2,
- stwierdzenie o zgodności wyrobu z wymaganiami normy,
- stempel kontroli jakości wytwórcy,

5.5.2. Atest

Na żądanie zamawiającego wytwórca zobowiązany jest wystawić dla każdej partii atest, w którym należy podać:

- nazwę lub znak zamawiającego,
 numer i datę zamówienia
 numer wytopu lub umowny znak,
 - oznaczenie wyrobu wg 2 2,
 - masę i liczbę odkuwów w partii,
 - wyniki wszystkich przeprowadzonych badań zgodnie z niniejszą normą,
 - stwierdzenie zgodności wyrobu z wymaganiami normy
 - stempel kontroli jakości wytwórcy

6. POSTĘPOWANIE Z PARTIĄ UZNANĄ ZA NIEZGODNĄ Z WYMAGANIAMI NORMY

Partię odkuwów uznaną za niezgodną z wymaganiami normy wytwórca może przesortować poprawić lub ponownie obrobić cieplnie i przedstawić do badania jako nową partię

Powtórny obróbkę cieplną można przeprowadzić tylko dwukrotnie przy czym zabiegów odpuszczania nie ogranicza się

K O N I E C

INFORMACJE , DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę - Huta Batory

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-70/0660-05

a/ usunięto technologiczną próbę zginania

b/ wprowadzono nowy sposób pobierania próbek ze stali do nawęglania i ustalono dla nich inne własności mechaniczne

c/ wprowadzono nowe gatunki stali 17HNM, 20HG, 30H2MF i 30H2N2M, oraz wycofano gatunki:
15 15HGM 18HGM, 37HGM

3. Normy związane

PN-73/H-01102	Cechowanie stalowych półwyrobów i wyrobów hutniczych
PN-79/H-04004	Sprawdzenie składu chemicznego stali i staliwa, Pobieranie i przygotowywanie próbek do analizy wytopowej.
PN-81/H-04006	Analiza chemiczna stali i staliwa Pobieranie i przygotowywanie próbek z wyrobów.
PN-78/H-04010	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali. Oznaczanie całkowitej zawartości węgla
PN-78/H-04012	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości manganu
PN-74/H-04013	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości krzemu
PN-79/H-04014	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości fosforu
PN-78/H-04015	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości siarki
PN-79/H-04016	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości chromu
PN-80/H-04017	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości wolframu
PN-79/H-04018	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości niklu
PN-79/H-04019	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości molibdenu.
PN-79/H-04020	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości wanadu
PN-81/H-04022	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości glinu
PN-79/H-04023	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości tytanu
PN-81/H-04024	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości miedzi
PN-81/H-04026	Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali Oznaczanie zawartości azotu
PN-72/H-04029	Analiza chemiczna stali Oznaczanie zawartości niobu
PN-80/H-04310	Próba statyczna rozciągania metali
PN-78/H-04350	Pomiar twardości metali sposobem Brinella
PN-79/H-04370	Metale Próba uderności w temperaturze pokojowej
PN-75/H-84019	Stal węglowa konstrukcyjna wyższej jakości ogólnego przeznaczenia Gatunki
PN-75/H-84024	Stal do pracy przy podwyższonych temperaturach Gatunki

PN-72/H-84030 Stale stopowe konstrukcyjne Gatunki
PN-72/H-84035 Stale stopowe konstrukcyjne przeznaczone do wyrobu sprzętu szczególnie obciążonego Gatunki
BN-75/0601-09 Badania odkuwek stalowych metodą ultradźwiękową
BN-66/0661-08 Odkuwki stalowe swobodnie kute obrobione wstępnie mechanicznie /oskórowane/.

4. Symbol wg SWW 0481

5. Autorzy projektu normy:

mgr inż L Rudnicki,

mgr inż K Pogoda,

ob J Chromik

BN-85/0660-05 "Odkuwki na elementy używane"

Zmiana 1 87.05.14

- p.5.2., w tablicy 7, poz.3 i 4 w kolumnie 4 "PN-72/H-04029" należy poprawić na: "PN-83/H-04029";
w poz.8, w kolumnie 4 "BN-75/0601-09" należy poprawić na:
"BN-86/0601-09"
- w informacji dodatkowej, p. 3 zamiast: "PN-72/H-04029 Analiza chemiczna stali. Oznaczanie zawartości niobu", jak też zamiast: "BN-75/0601-09 Badania odkuwek stalowych metodą ultradźwiękową" powinno być: "PN-83/H-04029 Analiza chemiczna surówki, żeliwa i stali. Oznaczanie zawartości niobu", BN-86/0601-09 Stal. Badania nieniszczące wyrobów hutniczych. Badanie odkuwek metodą ultradźwiękową".

/Na podstawie zarządzenia
Nr 8/87 Dyr. IMZ/